

Leonardo Da Vinci'nin Codice Atlantico Kitabında Yer Alan Tufan Serisindeki Kıyamet Tasvirleri

Apocalyptic Depictions in Leonardo Da Vinci's Flood Series in the Codice Atlantico Book

Öz

Leonardo Da Vinci, 16. yüzyılın sarsıcı tarihsel koşullarından ve yaşadığı karamsarlıktan dolayı çalışmalarında yaşam ile kıyamet arasında bağlantı sağlar. Yapmış olduğu çalışmalarda dünyanın sonunu açıklayan ve Vahiylerdeki kehanetlerde gizlenen bölümleri yaşamla doğa ile birlikte yorumlar. Bu çalışma ile kıyamet kavramından yola çıkarak Leonardo Da Vinci'nin Codice Atlantico kitabında yer alan Tufan (Diluvio) serisindeki en çarpıcı dört örnek çalışması bilimsel, tarihsel-kültürel yönleriyle incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra yaşadığı dönemin diğer sanatçılarından farklı bir bakış açısına sahip olması nedeniyle çalışma yöntemi ve içeriksel yaklaşımı hakkında bir araştırmadır. Bu seride, sanatçı zamanının kültürel evrenine ait sembolleri kullanmasının yanı sıra dini kavramlar ve inançları da kullandığı gözlemlenir. İnsanlığın ve dünyanın sonu olan kıyameti, bu bakış açısı ile ciddi bir dille anlatır. Kıyamet günü oluşabilecek felaketlerin çizimlerini fırtına, sel, girdap gibi doğa olayları ile betimler. Sanatçı, estetik açıdan doğanın yaratıcı ruhuna yönelerek "imge" oluşturur ancak bilimden, tarihi bilgilerden ve doğadan elde ettiği bulgulardan yararlanarak çalışmalarını saf sanat estetiğine indirmez. Bu bağlamda sanatçının çağdaş sanat eseri olarak kabul edilebilecek çalışmaları özneler ve nesnelere arasındaki karşılıklı ilişkilere dayanır. Dolayısıyla yaşamın metabolik süreçlerini ve karmaşık dinamiğini sistemik bir yorumunu sunar. Ayrıca dinamik düşünme biçimini de kullanan yenilikçi yaklaşımıyla bilimsel içerikleri mecazi bir şekilde ifade eder. Yani imgelerle düşündürür. Yaşamın tüm biçimlerine karşı farkındalığa sahip yaklaşımı ile bütüncül vizyonda tüm bunları birleştirir. Çalışmalarında doğa ait imajları tahakküm altına almak yerine iç dengeye dayanan bir model ve bir rehber olarak okunan doğanın gözlemlerine dayandırır. Böylece doğal süreçler, bilimsel ve sanatsal olarak metodolojik bir paradigma haline gelir. Çağdaş sanat eseri olarak değerlendirebileceğimiz bu çalışmaları; farklı bilgi biçimlerinin sentezini amaçlayan disiplinler arası tutumu, çok dilli yaklaşımı ve eleştirel bakış açısı ile oluşturduğu görülür.

Anahtar Kelimeler: Leonardo Da Vinci, Kıyamet, Tufan, Doğa olayları, Felaket.

Abstract

Leonardo da Vinci establishes a connection between life and apocalypse in his works due to the turbulent historical conditions of the 16th century and the pessimism he experienced. In his works, he interprets the end of the world and the concealed sections of prophecies in Revelation in conjunction with nature. This study aims to examine, from a scientific and historical-cultural perspective, the four most striking examples from Leonardo da Vinci's Flood (Diluvio) series found in the Codice Atlantico book, starting from the concept of the apocalypse. Additionally, it is a research on his method and content approach, as he had a different perspective from other artists of his time. In this series, the artist is observed to use symbols belonging to the cultural universe of his time, as well as religious concepts and beliefs. He narrates the apocalypse, the end of humanity and the world, with a serious tone from this perspective. He depicts possible disasters on the Day of Judgment with natural events such as storms, floods, and whirlpools. The artist, while aesthetically focusing on the creative spirit of nature, does not reduce his works to pure artistic aesthetics but rather utilizes findings from science, historical knowledge, and nature. In this context, the artist's works that can be considered contemporary art are based on the mutual relationships between subjects and objects. Thus, he offers a systemic interpretation of the metabolic processes and complex dynamics of life. Additionally, with his innovative approach using dynamic thinking, he metaphorically expresses scientific content. In other words, he stimulates thought with images. His comprehensive vision combines all of these with an awareness of all forms of life. In his works, instead of subjugating images of nature, he relies on observations of nature as a model and guide based on inner balances. Thus, natural processes become a methodological paradigm both scientifically and artistically. These works that can be considered contemporary art are seen to be created through an interdisciplinary approach that aims to synthesize different forms of knowledge, a multilingual approach, and a critical perspective.

Keywords: Leonardo Da Vinci, Apocalypse, Flood, Natural events, Catastrophe.

Ayşe GÜNGÖR Dİ SAVİNO

a.a.ayse.g@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1736-5076>

Makale Türü-Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Received: 09.06.2023
Kabul Tarihi/Accepted: 13.09.2023
Yayın Tarihi/Date Published: 30.09.2023

Atıf/Cite as: Güngör Di Savino, A. (2023). Leonardo Da Vinci'nin Codice Atlantico kitabında yer alan Tufan serisindeki kıyamet tasvirleri. *Turkish Academic Research Review*, 8 (3), 1254-1266.

Değerlendirme/Peer-Review: Ön İnceleme: İç Hakem (Editörler). İçerik İnceleme: İki Dış Hakem/Çift taraflı körleme. Single anonymized-One internal (Editorial Board). Double anonymized-Two external.

Benzerlik Taraması/Plagiarism Checks: Yapıldı-Turnitin/Yes-Turnitin.

Yayıncı/Published: Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Ayşe Güngör Di Savino

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Etik Bildirim/Complaints: turkisharr@gmail.com

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları **CC BY-NC 4.0** lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the **CC BY-NC 4.0**.

Giriş

Kıyamet, “Sözlükte ayağa kalkmak, doğrulmak anlamlarında mastar olan kıyamet, İslâm kozmolojisinde Allah’ın evrenin kozmik düzenini alt üst ettikten sonra tüm ölüleri yeniden dirilterek kabirlerinden ayağa kaldırması manasındadır” (Râgıbel İsfahânî’den aktaran Sancılı 2023:114) İnsanlığın geçmişinden şimdiye kadar olan ve geleceğini de içine alan ilahi sırları vahiyleri içeren yazı/bilgilerin genel adıdır diyebiliriz. İnsanın ve dünyanın nihai sonu olan eskatoloji¹ de "kıyametin" ana temasını oluşturur.

“Hiristiyan eskatolojisi içerisinde dünyanın sonu öncesinde yaşanacak hadiseler olarak görülür. Kıyamet bu iki olayın ardından tasavvur edilir. Dolayısıyla bunlar bir bakıma kıyametin alametleridir. Dahası, İncillerin sonlarında (Matta 24; Markos 13; Luka 21) son günleri resmeden ayrıntılı pasajları da görmekteyiz” (Bıyık,2007 :167)

Leonardo ise Tufan serisinde kıyameti, dünyanın sonun nasıl olacağına dair görüntüleri doğa olayları aracılığı ile karamsar bir vizyondan gösterir. Ona göre; Karanlık, bulutlu, yağmurlu, rüzgârlı bir hava sonrası tufan oluşacak, daha sonra depremler meydana gelecek, dağlar yıkılacak ve şehirlerinde yerle bir olacağına dair görüntüler sunar. Leonardo, bu tüyler ürpertici doğal afetlere ilişkin araştırmalarını Trattato della Pittura (Resim Üzerine İnceleme) adlı kitabında da betimler.

“...Yüksek dağlardan inen büyük tufan; taş, kök, toprakla kırılmış nehir şeklinde kökünden sökülmüş bitkileri de önüne katarak, yıkımına karşı koyan her şeyi yıkıp geçer...kendi içine hapsettiği her şey ile yırtar böler kızgın öfkesini dışa vurduğu bulanık köpüklere karıştırır...” (Da Vinci, 1997: 53).

Şeklinde ifade eder. Doğaya ilişkin bu tasvirlerin kıyameti anımsatması için belirsizlik içinde kaosa sürükleyecek şekilde sunar. Çalışmalarda fırtınanın ve suyun akışındaki dinamizmi vermek için sinematik – hareketli görüntülerle temsil eder.

Birçok sanatçı günümüzü kadar resimlerinde kıyamet tasviri yapmıştır ancak Onun çalışmalarını diğer sanatçılardan ayıran şey;

- Doğayı sanatsal ve bilimsel bakış açısıyla bir model ve rehber olarak kullanırken ampirik gözlemlere dayanan çalışmalar ortaya koyması,
- Doğal süreçlere metodolojik bir paradigma olarak yaklaşması,
- Sanatın ve bilimin ilkelerini kullanarak doğayı gözlemleyerek eserlerini ortaya koyarken dinin mekanizmalarını da kullanması,
- Filozof gibi doğayı gözlemlerken hümanist anlayışla deney yapan bir kâşif gibi yorumunu sunması,
- Rönesans ilkelerinin yanı sıra bilgiyi disiplinler arası anlayış ile sentezleyerek yaşama ait bilgileri çoğunlukla bilinmeyen alanlar ve bölgeleri keşfetmek için kullanması,

¹Eskatoloji, dünya yaşamının sonunu ve öte dünya hayatını araştıran bilim dalının genel adıdır. (Sancılı, 2023:113)

f) Sınırlı olmayan eleştirel vizyonu ve çalışmalarının çok yönlü olması, günümüzde de kronolojik sınıflandırmaların ötesinde yorumlanmasına neden olduğu için Tufan serisindeki kıyamet tasvirlerinin incelenmesini gerekli kılar.

Betimsel nitelik analizi ile çalışmanın kapsamı Leonardo Da Vinci'nin Tufan serisindeki Kıyamet tasvirini en çarpıcı yansıtan dört örnek ile sınırlandırılmıştır. Birincil kaynak olarak Trattato della Pittura'daki bilgilerden ve Codice Atlantico kitabındaki görsellerden yararlanılmıştır. Çalışmalar nitelik bakımından incelenirken "Veri analizi sürecinin temel amacı ham veriden anlam çıkarmaktır." (Çelik, Baykal ve Memur, 2020:381). Bu amaçla gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda konunun amacına uygun yorumlanmıştır. "Bu analiz yönteminde elde edilen sonuçların, hedeflenen konulara yönelik olarak gelecekte planlanan çalışmalara yön göstermesi beklenmektedir" (Lune ve Berg, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2018'ten aktaran Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021:200).

1. Leonardo Da Vinci'nin Sanatsal Bakış Açısı ve Eser Ortaya Koymasındaki Yaklaşım Biçimi.

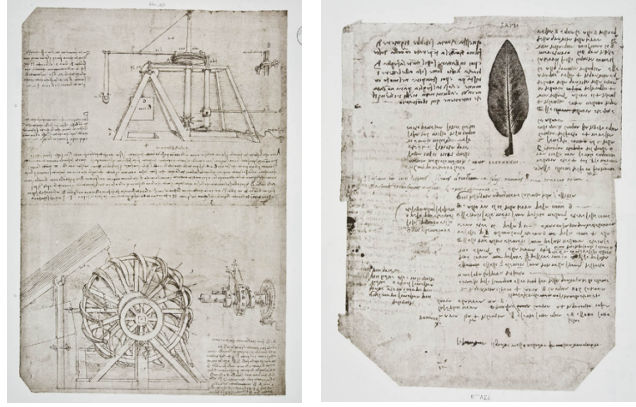
Leonardo da Vinci 1452-1519 İtalyan ressam, mühendis, bilim adamı ve Rönesans'ın dehasıdır. O, sanat ve biyoloji alanlarının yanı sıra bilim ve teknolojik ilerlemelerin öncüsü olan bir dâhidir. Sanatçının resim çalışmaları teknik, biçimsel ve içerik açısından son derece çeşitlidir. Çalışmalarında her etkiyi (ışık ve gölge, renk, perspektif) ve biçimi bilimsel bakış açısı ile doğa anlayışına dayandırır.

Leonardo nesnelere ve biçimler arasındaki derin karşılıklı ilişkiyi kapsayacak biçimde yaşamın sistematik yorumunu sunar. Bu metabolik süreçlerin karmaşık bir dinamiği olarak anlaşılabilir olan biçimler onun dünya görüşünü yansıtır. Ayrıca olağanüstü yaratıcı bakış açısı sayesinde yaşamın ve sanatın sahip olduğu gerçek doğayı açığa çıkarır.

Onun biçim oluşturma metodu organik formlar arasındaki kalıplar ve ilişkiler yöntemidir. Biçimleri, evrimsel bir yöntemle temelde var olan görsel sistemik bir yaklaşımla araştırır. Sürekli sorular sorarak, her varlığın değişim yasasına tabi olduğu varsayarak retiküler ve bütüncül bir gerçeklik anlayışı ile sunar. Biçimleri bütünleştiren bu metodoloji sonucu büyüleyici ve bazen de anlaşılabilir bir işleyiş ortaya çıkar, bu durumda epistemik yolunun izini sürer. Bunlara ek olarak, doğa olaylarının yanı sıra canlı sistemlerinin temel yapılarını, süreçlerini ve biçimlerini de karşılıklı bağımlılık ilkesi ile ilişkilendirerek, birbirine bağlar. Evrensel bakış açısı ve disiplinler arası yaklaşımı ile sanatçı bugünün yani çağdaş sanatın dilini kullanır.

2. Kıyamet Kavramı Çerçevesinde Tufan Serisinden Dört Eser İncelenmesi.

Hayatının son yıllarında Sanatçı hem çizimlerinde hem de yazılarında, tufan ve fırtına konusunu birçok kez işler. Bu ölüm ve yıkım saplantısı, Onun sonuna yaklaştığı hayatının bir kişisel ifadesi olarak görülebilir. On çizimden oluşan Tufan (diluvio), meteorolojik felaketleri betimleyen korkutucu kehanetlerdir. Milano'daki Biblioteca Ambrosiana'da korunan Codice Atlantico levhaları 16,2x 20,3 cm ebatlarında 1.119 sayfa üzerine 1.750 çizim ve 100 adet el yazmasından oluşur. Tüm bunlar 12 ciltte toplanır, konu olarak coğrafya, matematik, mekanik, anatomi, mimari, botanik ve biyolojiyi ele alır.

Şekil 1: Leonardo Da Vinci, Codice Atlantico Levhaları, 1515, 16,2x 20,3

Da Vinci (1515:197,225) Codice Atlantico, (2023 Ağustos 18)
https://bibdig.museogalileo.it/tecanew/opera?bid=395631_2&seq=1

Tufan serisi (1515) çizimi Windsor Kalesi'ndeki Kraliyet Kütüphanesinde, Buzza Biasca'nın oluşturduğu gölün kırılmasından kaynaklanan Bellinzona'daki (1515) Ticino seliyle ilgilidir. Denizlerin, nehirlerin ve akarsuların hareketine bağlı olarak meydana gelen gelgitlerin, büyük jeolojik dönüşümlerin de incelendiği bu el yazması suya dair metin ve görsellerden oluşur. (Scapozza, Tognacca, Ambrosi ve Seno, 2015, 79-88)

Onun düşüncesine göre kıyamet zamanı devasa kasırgalar ve seller, insan yaşamını doğayı yerle bir edecek, dünya tarihinin başlangıcından sonuna kadar olan her şey de bu kaos içinde yok olacaktır. Bu vizyonu yaratmak için çalışmalarında dağlar parçalanarak şehrin üzerine çöker, bulutların, yağmurun, sel suyunun oluşturduğu toz bulutları ile enkazın biçimleri kaotik biçimde bilim adamının gözünden çizer.

Ona göre; “Ressamın ve bilim adamının sahip olduğu Tanrı, onların zihnini de kendi aklına benzer bir şekilde yaratmıştır; çünkü onlar çeşitli hayvanların, bitkilerin, meyvelerin, memleketlerin, kırların, dağların, harabelerin, görenleri dehşete düşüren ürkütücü ve korkutucu yerlerin ve yine de çiçekli çayırların hoş, tatlı ve keyifli yerlerin farklı özlerinin oluşması için özgür bir güçle bahsetmektedir.” (Da Vinci, 1997:53)

Sanatçı, bilim, edebiyat ve sanat alanlarının kodlarını birlikte kullandığı bu çalışmalarında dini hikayelerde anlatılan yaratılış ve kıyamet ile ilgili hikayeleri de kullanır. Ayrıca Michelangelo'nun Sistin Şapelindeki Nuh'un gemisine ait görüntülerden de yararlandığı yapmış olduğu atıflardan kullandığı kodlardan belli olur. Sanatçının diğer ilham aldığı çalışmada,

“... tematik ve üslup olarak seriye yakın olan çizimlerden birinin Giotto'nun mozağinden alınan motifleri kullanmış olmasıdır. Giotto'nun Navicella'sı (o günlerde eski Aziz Petrus Bazilikası'nın avlusundaydı) yeni bir selin yaklaştığını öngören kıyamet kehanetlerinin o yıllarda papalık kentinde yoğunlaşmasıdır. Leonardo, kehanetleri retorik etkilerinden olduğu kadar insanlardan da etkilenmiştir. İçerik açısından, çizimleri bu nedenle Leonardo'nun geçmişte meydana gelen tufanlarda anlatılan yazılara yakındır: Bunlar Ovidian'ın Metamorfozları hakkındaki bilgileri açığa çıkaran ve Deucalione e Pirra'nın Tufanlarına atıfta bulunan metinlerdir.” (Fehrenbach,2013, 304-305)

Şekil 2: Giotto Di Bondone, Navicella, (1266/7 –1337), Mozaik.

İlahi Vahiy Misyonerleri, Navicella- İnanç İkonu (2023 Haziran 8), <https://www.mdrevelation.org/the-navicella-an-icon-of-faith/>

Tufan, İncil'de, Yaratılışın dördüncü bölümünde tasvir edilmiştir; buna göre, 40 gün 40 gece aralıksız yağmurdan sonra Dünya tamamen su ile kaplanacaktır. Leonardo'da başlangıçta bu dini kayıtlardan yararlandığı çalışmalarında oluşabilecek sel senaryolarını kurgularken su ve rüzgârın hareketi hakkında bilgi toplar. Bunların hareketlerini karmaşık aynı zamanda uyumlu bir kompozisyonda gösteren senaryolar tasarlar. Bu senaryolar “... tasvir edilen unsurların eksiksiz ve nesnel bir bilgisine dayanan hayal ürünü eserlerdir.” (Lima, 2014:10) Şiddet içerir ve rahatsız edicidir.

Doğayı analiz etmek için birden çok yöntemi bir arada kullanan sanatçı, analiz için gerekli unsurları doğanın kendisinde arar; doğa olaylarını en iyi şekilde yansıtmak için sanat ve bilimi bütünleştirir. İzleyiciyi de durumu birden fazla perspektiften analiz etmesi için yönlendirir.

Şekil 3: Leonardo da Vinci, Kale ve viyadük bulunan bir köy üzerinde fırtına ve yükselen gelgit,1515, Castello di Windsor, Royal Library

La Bottega Del Barbieri, Leonardo Da Vinci O La Profantascienza, (2023 Haziran 8)
<https://www.labottagedelbarbieri.org/leonardo-da-vinci-o-la-protofantascienza/>

Örneğin, Şekil 2'deki görüntü kıyametin başladığını düşündürür, kale ve diğer binaların hâkim olduğu manzarada fırtına ve sel olduğu izlenimi vardır. Resmin sağ üst köşesine doğru ilerleyen belirgin bulutlar, şehirdeki

binalara ait yıkıntılardan oluşan toz bulutlarından ve suyun duman şeklinde yükselerek oluşturdukları bulutlardan meydana gelir. Çizimin ortasındaki bitmemiş izlenimi veren kısımda zamanı ve olayları hissettiren aynı zamanda rüzgârın hareket ettirdiği bazı nesnelere görülür. Çalışmada selin viyadükten şehre nasıl girdiğini de açık biçimde çizgilerle ifade edilir. *“Leonardo'nun eserlerinde, tam olarak birleşik tanımlayıcı ve retorik gelişimi için kullanılan kehanet, sel aracılığıyla gösterilir, benzer terimler: "dehşet / amansız / ani / korkunç ve sarsıcıdır. ”* (Versiero, 2012: 28) Bu bakış açısını sağlamak için depremin neden olduğu büyük heyelanın nehri tıkayarak yerleşim yerlerini sular altında bıraktığı bir senaryo kurgular. Çalışmada insan figürünün olmaması selin, insanların ölümüne yol açtığını veya kaçmasına neden olduğunu düşündürür. Çalışmanın merkezde yer alan "insan gücünün" göstergesi olan köprü ve binaların doğanın gücüne karşı artık direnç gösteremediğinin kanıtı niteliğindedir. *“Çalışmalarının bir kısmı özellikle mit ve tarih arasında kehanet olarak adlandırılacak fantastik bir yönü gösterir.”* (Barbosa, 2020:513)

Kutsal kitaplarda yazan kıyamet günü bulutların ve şiddetli rüzgarların gazabına uğrayacaksınız ifadesi çalışmalarda; dağların doruklarında sarmalanmış bulutlar, kayalara vuran dalgalara benzer şekilde tasvir edilir. Toz, sis ve yoğun bulutlardan oluşan bu atmosfer koyu renklerin kullanımından kaynaklanan korkunç bir hava izlenimi verir. Yine Kutsal kitaplardaki imge betimlemelerinde karşılaştığımız doğal unsurların karakterizasyonu yansıtan dilsel ve görsel kodlar kullanır. Dağlardan inen yağmur suları vadilerden aşağı inerek evleri harabeye çevirir, nehirlerden akan sular taşarak su setlerini kırar, çok büyük dalgalar halinde akarak gelen sel, şehirlerin duvarlarını yıkmış gibi tasvir edilir.

Şekil 4: Leonardo da Vinci, Diluvio, 1515, Royal Library collection

Tutti Arte, Leonardo Da Vinci I De Nuvoli, (2023 Haziran 8)
<https://www.tuttartpitturasculturapoesiamusica.com/2016/12/Leonardo-daVinci-trattato-pittura.html>

Sonraki çizimlerde olayın gelişimini takip eden bir sekans niteliğindedir. Bunlar zamanın farklı anlarında gerçekleşmiş gibi yer ve bakış açısına göre düzenlenir. Artık şiddetli yağmurlar, tepelerdeki ağaçları yerle bir etmiştir. Suyun şiddetinin de heyelana neden olacak kadar büyüdüğü sezilenir. Merkezi çizimde görülen (Şek. 3), atların üzerindeki küçük insan topluluğu doğa ile mücadele içindedir. Derenin çökmesi sonucu kayalarla suyu tıkayarak her şeyin sular altında kalması panoramik bir perspektiften gösterilir. Sert esen rüzgârların ağaçları kökünden sökecek hatta parçalayacak kadar sert estiği görülür.

“Leonardo'nun tasvir ettiği felaketlerin halüsinasyonlu ve üzücü vizyonları, korkunç sel ve büyük fırtına ile insan uygarlığını yok edip parçaladığı görüntüler trajik ve soğukkanlı biçimde kavramsal olarak sunulur... Sanki modelden uzaklaşmış, betimlemeye ihtiyaç duymayan bir düşüncecinin içsellığı gibidir.” (Versiero, 2012:9)

Şekil 5: Leonardo da Vinci, Diluvio, 1515, Royal Library collection The Artistic Adventure of Mankind, Leonardo Da Vinci, Part II, (2023 Haziran 8) [https://arsartisticadventureofmankind.wordpress.com/tag/leonardo-da-vincis-codex-trivulzianus//](https://arsartisticadventureofmankind.wordpress.com/tag/leonardo-da-vincis-codex-trivulzianus/)

Şekil 4'te ise bir önceki görüntü grubuna göre farklı olan kendi içine kıvrılmaya başlayan fırtınanın ve dönen rüzgarların hâkim olduğu görüntüdür. *“Havanın devinimi, ancak duman, toz ya da bulutları taşıdığında gözlemlenebilir niteliktedir.”* (Da Vinci, 2014:29) Bu şekilde çalışmada hareketi dinamizmi sinematik görüntü biçiminde sunmuş olur. Bu görünüm ile kıyametin son aşamalarına gelindiğini ve izleyiciye şehrin artık yerle bir olduğunu düşündürür. Resmin sağ alt köşesinde ağaçları ezip geçen, atmosferik kaos oluşturan tufanın son aşamalarından biridir. Rüzgâr yağmur ile birlikte sert biçimde yeryüzündeki tozla birlikte yoğun ve eğik bir iniş yaparak kendi dalgalarını oluşturur. Bu atmosfer karanlık biçimde gösterilir. Çünkü;

“...yağmur güneşin ışığını aldığı için yeryüzü kararır ve onun ötesinde görülen şeyler karışık ve anlaşılmaz olur ve göze daha yakın olan şeyler daha iyi bilinir ve gölgeli yağmurda görülen şeyler, hafif yağmurda görülenlerden daha az bilinir çünkü kapalı hava ve yağmur şeylerin ışıklarını kaybetmesine neden olur...” (Da Vinci, 1997:161)

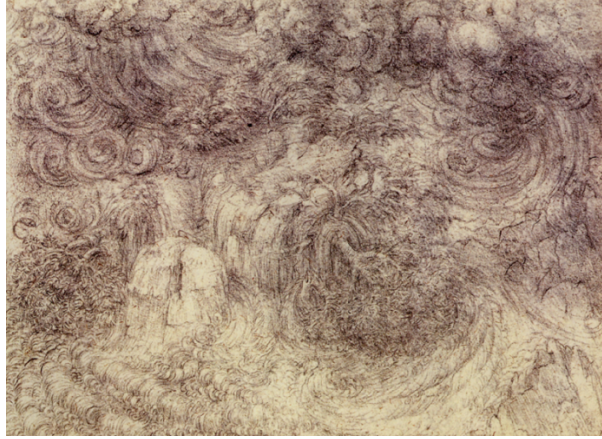
Şekil 6: Leonardo Da Vinci, (1997:162) Yağmurlu havada güneş ışınlarını kapatması sonucu havanın nasıl kapalı olduğu hakkında çizimi. (2023 Ağustos 20) <https://www.mauronovelli.it/Leonardo%20Trattato%20della%20pittura.pdf>

Aşağı doğru inen su damlaları ise oluşturan çizgilerle ifade edilir. Sanatçı bu şekilde nesnel görüntü yerine doğal olguların simgesel şemalara indirgenliği biçimsel bir görüş sunar. Oluşan sarmalları birbirine bağlarken oluşturduğu şemalar, analogilerinde bulunabileceğimiz, her birinin organik ya da inorganik ögenin 'bütüne' nasıl bağlı olduğunu gösteren ortak bir bilinç alanını örneklemektedir.

“Bu nedenle önerilen kompozisyonel çözüm, "jestlerin dolaysız ardışıklığına ait olmayan, ancak temsil edilen şeylerin durumundan çıkarsanabilen anlatı emsallerinin ima edilmesine ait bir zamansallık" veya "kısa

bakışlar" uygulayan "sıkıştırılmış bir zamansallık" öngörüyor gibi görünmektedir. Mekânsal perspektif tamamen benzer şekilde: "okuma sağlarken aynı anda merkezkaç bir "anlatı" gibi görünür." (Vecce,2011:16)

Çalışmalar kader ve şaşkınlık duygusunun yanı sıra izleyiciye Kıyamet günü olabileceklere dair uyarıdan daha fazlasını hissettirir. Sanki savaşın birçok yönden gösterimi gibidir. *"Leonardo'nun çalışmaları edebi kaynaklar arasında, yalnızca Luigi Pulci'nin Morgante'sinin savaş vizyonu temsili ve ifade düzeyinde karşılaştırılabilir. Fırtına ve sel sahnelerini anlatan Pulci için Roncesvalles savaşı gerçekten bir fırtına gibidir"* (Vecce,2011:20) Leonardo bu atmosferi oluşturmak için doğanın özünde var olan kuvvetleri ortaya koyar: Görünmez olanın temsili olarak temsiller, soyut bir dile başvurarak da şekillendirir. Rüzgarlar, dalgalar ve girdaplar tarafından sürüklenmiş gibi görünen taşlar, ağaçlar ve yapraklar bu anlamda özellikle büyüleyicidir. Ayrıca, havanın hareketi çizgiler ile gözle görülebilir, algılanabilir iken kuvveti de sezinlenebilir. *"Bununla birlikte, Leonardo'nun çalışmalarındaki muamma önemsiz bir çözümde sunulur; bu durum muammanın ironik tonunu artırır ve böylece dolaylı olarak eserin gerçeklerle arasındaki ilişki değeri konusundaki şüpheyi ortaya koyar..."* (Versiero, 2012:40)

Şekil 7: Leonardo Da Vinci, 1511, Kâğıt Üzerine Siyah tebeşir, 16,1 x 21,0 cm

Royal Collection Trust (2023 Ağustos 20) <https://www.rct.uk/collection/912386/a-deluge>

Bu bağlamda Şekil 5'te ağaçlar artık yeryüzünden kopmuş ve sarmal hareket halindedir. Sarmal hareket Leonardo'nun düşüncesinde fikri somut sembole çeviren üretken bir biçim olduğunu söyleyebiliriz. Şekil 5'deki devasa girdaplar yerdeki toprakları süpürür, kayaları, suyu ve binaları parçalara ayırır. Doğanın öfkesi, tüm insan direncini işe yaramaz hale getirir.

Orta Çağ sanat dilinin dinamiklerine ait izler taşıyan bu anlatım biçiminde kavram ve ifadeler aracısız olarak ifade edilir. Doğrudan doğa ve insan dünyasını şekillendiren güçlerin ve süreçlerin birliğinin görsel düzenlemesidir. Spiral, çizimlerde ayrıca doğa ve insan arasındaki iletişim mikro kozmostan makro kozmosa insan aracılığı ile geçiş yaptığı sezinlenir. Ortaya çıkan atmosferik olaylar da bunların tasviri niteliğindedir.

Hareket, yaşamın ana unsurlarından biridir, bir oluş metaforu olan suyu bu anlamda, "sürekli değişen bir kozmosta" morfolojik bir unsur olarak dünyanın değişmesinin ana etkeni olarak tanımlar. Bu yüzden suyun girdap hareketini uzay-zamanda spiralin eğrisi gibi betimler; bu, görünüş statik izlenimi verdiği için bu şekilde

sunduğunu düşünebiliriz. Doğanın yaşamsal güçlerine ait arketipik kodları ve sürekli hareket halindeki öğelerden oluşması bir yüzey gerilimi üretir.

Sanatçının bu tür sarmalları birbirine bağlayan şemaları, analogik öğeler ile organik/ inorganik öğelerin “bütüne” nasıl bağlı olduğunu gösterir. Bu bağlamda ütopya ve tufanın iç içe geçtiğini gözlemleriz. Bu durum tıpkı yerkürenin döngüsel dönüşümlerini anlamak için su hareketlerini ve dünya yüzeyindeki değişiklikleri gözlemlememiz gibidir.

Son iki çalışmaya bakıldığında gerçekliği betimlemekten öte, kıyamet günü oluşabileceği düşündüğü kaosu kavratır. Suyun yarattığı sarmal girdaplar ile izleyicinin büyülenerek seyretmesini sağlayarak “daha büyük bir düzenin” varlığını algılatmak ister. Girdaplar da denediği “şemayı” saplantılı bir şekilde geliştirmiş olduğu motife göre oluşturur. *Size cehennemi, cenneti ve diğer zevkleri veya dehşetleri anlatacağım dersiniz, ressam sizi aşar, çünkü önünüze bu tür zevklerden sessizce söz edecek veya sizi korkutacak ve zihninizi harekete geçirecek şeyler ortaya koyacaktır.*” (Vassari, 1890:17) Leonardo'nun da çalışmalarında yaptığı tam da budur.

Leonardo doğaya ait gücün estetik çekiciliğini kendi vizyonundan izleyiciye gösterir. Onun biçimleri, yansıtmalı ya da öngörülse bir şekilde hayal gücü dünyasının ve gerçek bilgi dünyasının toplamını oluşturur.

Tufan serisinin son noktası olarak kabul edilebilecek olan Albrecht Dürer'in 1525 tarihli "Dream Face" (Düş Yüzü) (Şekil 6) zamanının kıyamet düşüncesi bağlamında ele alındığında, Leonardo'nun Tufanları gibi tematize edilmiş olması şaşırtıcıdır.

Şekil 8: Albrecht Dürer, Düş Yüzü (1525), 30 x 42,5 cm, kâğıt üzerine suluboya ve mürekkep, Sanat Tarihi Müzesi, Viyana

Art 9000 I Dream Face by Albrecht Dürer. (08.06.2023) <https://www.art9000.com/english/fine-art/artist/image/albrecht-duerer/421/1/150021/traumgesicht/index.htm>

Dürer'in korkunç gök tasvirinde şiddetli rüzgârı ve gökten düşen büyük şelaleye dair kâbus vizyonunu gösterdiği bu çalışma Tufan serisine atıfta bulunur. Leonardo'nun resimlerindeki yıkımın simgesel dili ve belirsiz ruh hali Dürer'in ifadesinden farklıdır. Şiddet “deneyimlerinden” beslenen manzaralar karamsarlık ile ifade edilir.

“Aslında, Leonardo için deneyim, yalnızca genel doğa yasasını keşfetmenin aracıdır: nedensellik ilkesi yasasından faydalanır... Deneyim, doğa ile insan türü arasındaki ilişkiyi bize öğretir, bu zorunluluk gereğidir, Doğada sebepsiz hiçbir etki yoktur, nesneyi oluşturmak için akıl ve deneyime ihtiyaç vardır”. (De Lorenzo,2010: 2)

Örneğin Galileo, Bacon ve Newton da bilimsel deneyimleri, doğal dinamikleri ve algıyı kapsayıcı bir şekilde kullanarak Leonardo gibi bir şeyin keşfine dönüştürdükleri görülür. *“Leonardo ...Dünya'yı temsil eden kareleri mükemmel bir şekilde çizer. Mary Shelley göre; bilim adamının yarattığı çerçeve ise hantal, orantısız, canavarca, güzellik, biçim ve orantı ideallerinden uzak bir kâbus gibidir” (Fattori, 2018).*

Leonardo Tufan serisinde sanat ile bilimin, bilgi ile hayal gücünün birlikteliğinin en belirgin, en başarılı ifadesini temsil eder. Doğal ve kozmik yıkımın fantastik vizyonları olan bu eserler psikolojik boyuta sahiptir. Ayrıca çalışmalarında jeolojik araştırmalar sonucu elde ettiği dağların, kanyonların, vadilerin yapısına dair incelemelerinin izlerini gösterirken bize kimyanın alanı olan katı ve sıvı elementler arasındaki değiş tokuşlar sonucu ortaya çıkan ani ve yıkıcı değişimleri de çalışmalarında sezindirir.

Bu eserler teknik açısından değerlendirdiğinde ise; haritacılık faaliyetlerinde kullanılan kartografya tekniğini kullanır ve bu tekniğin ölçme yöntemlerini uygular. Bu durum kartografik alanda bir yenilik olarak görülebilir. Çalışmalarında dağlık alanları rölyef etkisi yaratmak ve yüksekliği hissettirmek için bugün hala kullanılan hipsometrik renkleri kullanırken suyu daha derin hissettirmek için daha koyu renk kullanımını “orografik” temellere dayandırır.

Sfumato /Chiaroscuro tekniği ile "açık" ve "koyu" gölgeleri üst üste bindirerek görüntüler oluşturur. Bunun için çizimlerinde dikey ve yatay tarama yöntemini kullanır. Oluşturulan efektlerle birlikte kullanılan chiaroscuro sayesinde doğanın en zor unsurları bile doğru bir çizimle gösterir. Sanatçının kullanmış olduğu bu teknikler ifade olarak kıyamet sahnelerini güçlendirir.

Sonuç olarak, söz ve imge ilişkisinin analizi ile ortaya konan Tufan serisi sanatsal ve bilimsel bir çalışmanın sonucu olduğunu açıkça ortaya koyar. Sanatçı, doğaya ait elementlerin şeklini ve fiziksel özelliklerini betimlemek için gözlemlendiği doğanın karakterizasyonunu ve yorumunu sunar. Bu doğal unsurların karakterizasyonunu ve kodlarını spekülatif açıdan değerlendirdiğimizde kıyamet sonrası ortaya çıkacak olan yıkım ön plana çıkar. Yıkımın dinamik bir unsuru olan su, diğer elementlerden daha büyük öneme sahiptir ve aynı zamanda çalışmalardaki birçok elementin öznesi niteliğindedir.

Sonuç

Leonardo, güçlü göstergelerle sunduğu kıyamet tasvirlerini doğaya ait unsurlar ile temsil eder. Bu temsillerde nehirler, bulutlar, dağlar, ağaçlar ön plandadır ve kendi fiziksel-doğal özellikleriyle betimlenir. Çizimler aracılığı ile rüzgâr, fırtına ve kasırga gibi doğa güçlerine de yer vererek ifadesi zor olan olayları da çalışmalarında tanımlar. Kullanmış olduğu çizim teknikleri sayesinde hareketin temsiline hissetmemizi sağlar ve bu araştırmalar sanatın sembolik ifadeleriyle sınırlı değildir.

İnsan ruhunu zorlayan kıyamete dair merak edilen tüm bu betimler yalnızca Rönesans döneminde değil günümüzde de bilim adamlarının, çeşitli alanlarda faaliyet gösteren entelektüellerin ve sanatçıların da hala ilgisini çekmeye devam eder. Çünkü Kıyamet sözcüğü düşünüldüğünde hissettirdiği şeyler izleyicilerin ruhuna dokunacak şekilde temsillerden oluşturulur. Sürekli dönüşüm içindeki evrenin hareketini gösterir, yani değişimin sürekliliğini temsil eder. Biçimleri, yaşamsal süreçlerin hem yansıması hem de kılavuzu olarak modeller. Bununla birlikte, eserlerdeki biçimlerin altında yatan anlam ve işlev birliği açısından uyumu, hareketi hissettiren biçimler, yüzey

üzerindeki ışığın geçişleri, biçim ve yüzey ilişkisi, (görme, dokunma ve hareket yoluyla iletişimsel akışlar) kıyameti yoğun bir şekilde hissettirir. Aynı zamanda hareketli, dinamik bir evreni de tercüme eder.

Leonardo, bu çalışmalarda yaşamın bir paradigması olan bağlantı ilkesi aracılığıyla büyük mutasyonların meydana geldiği evrenin aslında ilkel tarafını sezdirir; salt ana verilerin ve biçimlerin ötesinde, hiçliğin varlığı üzerine bir tartışma başlatır. Bu tamamen paradoksal olan “ruhsal” gerçeklik alanı tanımlar, ancak aşkın bakış açısı ile değil, düşünceleri daha çok belirsizlikler arasında gezdirerek bunu yapar. Bir nevi kıyamet ile ilgili gerçeklik bu şekilde yeniden yapılandırılarak çalışmalardaki doğa üstü olayları veya enerji akışlarını ön plana çıkarır. Böylelikle içkin bir durumun fiziksel bir gerçeklikle nasıl var olduğu etkili bir biçimde gösterilmiş olur.

Çalışmalar nesnel bakış açısı ile değerlendirildiğinde, gerçekliğin özündeki yoğun çekişme, suyun ve havanın şiddeti ile verilir. Hem doğayı hem de sanatı ilgilendiren bu deneysel çalışmalar, doğal olan ile insan yapımı arasındaki ilişkiyi sorgularken yaşam kavramını da sorguladığı görülür. Diğer yandan kıyamet yaşamın tam tersi bir anlamı çağrıştırdığı için eserlerdeki anlamları da katmanlı hale getirmiş olur.

Leonardo'nun yaşadığı dönem açısından değerlendirdiğinde, bu çalışmalar, Orta Çağ'dan Modern zihniyete geçişteki karmaşıklığı, çelişkiyi ve endişeyi temsil eder. Bu anlamda kıyameti metafor olarak kullandığı söylenebilir. Seride kullanılan Gotik unsurlar, Rönesans'ı tanımlayan modern optik gerçekçilik ile analitik vizyonu iç içe geçirir. Bu şekilde kendi zamanının derinliklerini açığa çıkararak onlarla bağlantı kurar ve gelecek yüzyıllar için yeniden tasarlar. Eskinin hızla yok olduğu dönüşmeye devam eden dünya da benzer bir deneyimini şimdi kendi zamanımızda, kendi tarihsel durumumuz içinde de yaşadığını söylemek mümkündür.

Leonardo Da Vinci'nin 21. yüzyılda hala bahsediliyor olmasının nedeni somut başarılarından çok zihinsel ve ruhsal olarak oluşturduğu çalışmalarıdır. Zamanının ruhuna uygun oluşturduğu bu çalışmalarında izleyiciye gerçekliği hissettirir. Bu noktada izleyiciyi çeken kıyamet tasvirlerindeki duygu ve insan potansiyelinin evrendeki yerine dair “tecrübesidir.”

Kaynakça | References

- Art 9000 I Dream Face by Albrecht Dürer. (2023.Haziran 08) <https://www.art9000.com/english/fine-art/artist/image/albrecht-duerer/421/1/150021/traumgesicht/index.htm>
- Barbosa, L. (2020) “Chaos and Innovation in Design for Disaster Resilience”, *EIMAD*, vol 9. .pp 507-518
- Bıyık, M. (2007) “Hıristiyan Eskatolojisinde Dünyanın Sonu Kehanetleri”, *Marife*, yıl. 7, sayı. 2, s. 163-187
- Çelik, H., Başer Baykal, N. ve Kılıç Memur, H. N. (2020). “Nitel veri analizi ve temel ilkeleri.” *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 379-406. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m
- Da Vinci, L. (1515) *Codice Atlantico*, (2023 Ağustos 18) https://bibdig.museogalileo.it/tecanew/opera?bid=395631_2&seq=1
- Da Vinci, L. (1997) *Trattato della Pittura*, ISED, Prato.
- Da Vinci, L. (2014) *Yazılar Masallar, Kehanetler, Nükteler ve diğerleri*, Çev. Kemal Atakay, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

- De Lorenzo, G. (2010) Leonardo Da Vinci e La Geologia, Pubblicazioni Dello Istituto Di Studi Vinciani In Roma.
- Fattori, A. (2018) “Dall’Uomo Vitruviano all’uomo Neoterico La “Creatura” di Mary Shelley due secoli dopo”, *EXägère*, 3-4 III, <http://www.exagere.it/dalluomo-vitruviano-alluomo-neoterico-la-creatura-di-mary-shelley-due-secolidopo/>
- Fehrenbach, F. (2013) Un nuovo paradigma: Il diluvio, Firenze, Biblioteca Leonardiana,
- Royal Collection Trust (2023 Ağustos 20) <https://www.rct.uk/collection/912386/a-deluge>
- Sancılı, F. (2023) “İslâm Kültüründe Kıyamet Mitolojisinin Temel Eskatolojik Mitleri”, *BELGÜ*, Özel Sayı, ss. 113-124.
- Scapozza, C., Tognacca, C., Ambrosi, C., Seno, Silvio S., (2015) 20 “Maggio 1515: la “Buzza” che Impressionò l’Europa. *Bollettino della Società Ticinese di Scienze Naturali*, 79-88 pp.
- The Artistic Adventure of Mankind, Leonardo Da Vinci, Part II, (2023 Haziran 8) <https://arsartisticadventureofmankind.wordpress.com/tag/leonardo-da-vincis-codex-trivulzianus/>
- Tutti Arte, Leonardo Da Vinci I De Nuvoli, (2023 Haziran 8) <https://www.tuttartpitturasculturapoesiamusica.com/2016/12/Leonardo-daVinci-trattato-pittura.html>
- La Bottega Del Barbieri, Leonardo Da Vinci O La Protofantascienza, (2023 Haziran 8) <https://www.labottegadelbarbieri.org/leonardo-da-vinci-o-la-protofantascienza/>
- Lima, Marcelo G. (2014) *Leonardo da Vinci: flux, spirals and the aesthetics of destruction*, [Post-Doctoral Program Department of Philosophy Universidade de São Paulo], Brazil
- Missionaries of Divine Revelation, The Navicella- An Icon of Faith, (2023 Haziran 8), <https://www.mdrevelation.org/the-navicella-an-icon-of-faith/>
- Ültay, E., Akyurt, H., Ültay, N. (2021). “Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi.” *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188- 201.
- Vecce, C. (2011) Le battaglie di Leonardo, Floransa, Giunti.
- Versiero, M. (2012) I diluvi e le profezie. Disegni di Leonardo dal Codice Atlantico, Milano, Deagastini.

Structured Abstract

Due to the tumultuous historical conditions of the 16th century and the pessimism he experienced, Leonardo establishes a connection between life and apocalyptic prophecies in his works. In his works, he interprets the hidden parts of the prophecies in the Book of Revelations that explain the end of the world, alongside life and nature. This study aims to examine the three most compelling case studies in Leonardo Da Vinci's Codice Atlantico book from the Flood (Diluvio) series, focusing on the concept of the apocalypse, in terms of scientific and historical-cultural aspects. Additionally, it is a research endeavor into his working method and contextual approach, as he held a different perspective from other artists of his era. In this context, the artist's works, which can be considered as contemporary art, are grounded in the mutual relationships between subjects and objects. Consequently, they offer a systemic interpretation of the metabolic processes and complex dynamics of life. Furthermore, Leonardo tends to metaphorically express scientific content through his innovative approach that also incorporates dynamic thinking. In other words, he engages the viewer's thoughts with imagery. He combines all of these elements within a holistic vision characterized by a conscious approach to all forms of life. Rather than dominating the images of nature, he bases his works on observations of nature, which serve as a model and guide based on inner balances. In Leonardo's exploration of the images of water and storms, which he portrays with great intensity, he conveys the fury of nature through his drawings. In these depictions, rivers, mountains, and trees take the foreground, described not only in terms of their physical-natural attributes but also by incorporating natural forces like wind, storms, and hurricanes through his drawings, thus evoking a sense of movement. However, these studies extend beyond mere symbolic expressions of art. By tapping into the mysteries within himself and the universe, he unveils the enigma that resonates with the human soul. Consequently, the Flood series captivates not only scholars of Renaissance culture but also intellectuals and artists engaged in various aesthetic fields. Leonardo's work embodies the "soul," portraying the continuous transformation of the universe and representing the enduring nature of change. His artistic forms mold life energies, serving as both a reflection and a guide for vital processes. The forms within his works harmonize in terms of their underlying meaning and functional unity. The moving forms in his works, including the transitions of light on surfaces and the relationship between form and surface (communicative flows perceived through sight, touch, and movement), convey a dynamic and ever-changing universe. In his research, Leonardo intuits the primitive and dynamic essence of the universe, where major transformations occur through the principle of connection as a paradigm of life. He initiates a discourse on the existence of something beyond mere empirical data and their appearances. He defines a field of 'spiritual' reality within this wholly paradoxical existence, not from a transcendental perspective but rather amidst uncertainties. Consequently, he elucidates how an immanent state exists and exerts influence within the realm of physical reality. In the Flood series, hidden forces or energy flows that reshape reality take center stage. Leonardo presents the expressive elements and analytical dimensions of the forms, observed in his previous paintings, in a balanced manner. The objective perspective, portraying the intensity and movement of water and air, which manifest the profound conflict at the heart of reality, carries a subjective significance. Leonardo defines a universal aesthetic field that extends to questioning the concept of life as an image generator, bridging the gap between natural and man-made works through his experimental studies aimed at establishing a theoretical framework that encompasses both nature and art. Leonardo scrutinizes the relationship between word and image in his linguistic, artistic, and scientific studies on water. He explores the physical and formal characteristics of natural phenomena within the realms of science, art, and literature and their function in his work. As an artist who has left a profound mark on art and other sciences through his thoughts and visions, Leonardo bridges the gap between art and science while transcending tradition. Thus, natural processes become a methodological paradigm for both science and art. His interdisciplinary approach, multilingual perspective, and critical outlook, aiming to synthesize various forms of knowledge, position him as a pioneer in the exploration of the unknown. What makes Leonardo da Vinci still a topic of discussion in the twenty-first century is not just his tangible accomplishments but his intellectual and spiritual contributions. Beyond the prototypes he created in line with the spirit of his era, he instills a sense of reality. In his Flood works, it is not the supernatural power that captivates the viewer but rather the "experience" of understanding humanity's place in the universe.